

Semnal editorial și argument: „Dumnezeiasca Euharistie – Centrul vieții liturgice și duhovnicești a creștinului”, autor Stelian Gomboș, Editura „Emia”, Deva, 2011, 410 pagini...

Lumea trece printr-o mare criză moral-spirituală și chiar religioasă. Acest început de secol s-a arătat profund marcat de acest fenomen. Din această criză decurg toate celelalte crize social – economice și politice ale omenirii. Lumea, chiar și cea creștină, de multe ori doar cu numele, își duce existența în afară de Dumnezeu și de Biserica Lui. Soluționarea acestei crize majore existente în lume se poate face prin Creștinism. Însă nu unul doar teoretic, declarativ-speculativ, ci un Creștinism trăit în Duhul Sfânt, în Duhul Adevărului, al Înțelepciunii și al Iubirii. Nu avem nevoie de teorie despre Dumnezeu și despre Iisus Hristos ci întâlnire vie cu Dumnezeu și trăire întru El, cunoscând că „toate sunt de la El, prin El și pentru El”(Rom. 11, 36).¹ Realitatea acestei întâlniri și trăiri ne este oferită – în dar – în Biserica lui Iisus Hristos, în Sfânta Liturghie prin Taina Sfintei Euharistii. Pentru creștinul primelor secole, care trăia credința sa, Liturghia însemna Euharistie, adică însemna să între prin împărtășire în Împărăția Domnului Său.² Omul, definit de multe ori Homo sapiens, Homo faber, este și trebuie să fie mai întâi și mai presus de toate Homo adorans.³ Lumea a fost creată ca „materie”, ca material al Euharistiei, iar omul a fost creat ca preot al acestei Taine cosmice. În poziția lui verticală, el este în centrul lumii și dă acestei lumi unitatea ei, binecuvântând și mulțumind lui Dumnezeu.⁴

În Taina Euharistiei ne întâlnim real cu Mielul Iisus Hristos, înjunghiat și aflat în permanentă stare de jertfă. Euharistia este taina tainelor, taina supremă în care se cuprind toate tainele Bisericii. Dacă celelate Taine ne acordă harul dumnezeiesc să ne apropiem de Hristos, aceasta ne unește cu El în chip deplin, și în același timp ne adună pe toți laolaltă, ca membrii ai Trupului tainic al Său. Prin Euharistie se pun bazele Sfintei Biserici, aceasta în sensul de comunitate a tuturor celor deveniți frați de credință prin apa binecuvântată și acțiunea lui Iisus Hristos, în drumul eshatologic spre Împărăția lui Dumnezeu, unde deja pregustăm bunătățile și frumusețile Cerului și Pământului celui nou (Apoc. 21, 1).⁵ Fără înțelegerea și trăirea cu adevărat a Sfintei Liturghii - care presupune împărtășirea cu Sf. Taine, dar numai cu pregătirea necesară - viața creștină nu poate fi autentică și nu poate spori. Un creștinism fără Sfânta Euharistie nu-i decât o iluzie iar o Euharistie la care nimeni nu se împărtășește, un non sens. Astăzi tot mai mulți sunt aceia care cred că pot fi credincioși și fără Biserică, deci fără Euharistie (căci Euharistia face Biserica), sau că pot participa la Liturghie (Euharistie) ca simpli spectatori, fără pregătirea necesară pentru a se apropia de Sf. Taine. Viața creștină se reduce, după o astfel de abordare, la un pietism golit de conținut și un individualism ucigător al comuniunii reale și vie a tuturor credincioșilor cu Dumnezeu - Treimea, care se realizează numai prin „Unul din Treime”: Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, prezent în Euharistie și împărtășit tuturor spre unirea cu Dumnezeu. Fără Iisus Hristos euharistic, care ne dă certitudinea credinței (Sf. Irineu al Lyonului (sec. II) zice că „credința noastră este conformă cu Euharistia, iar Euharistia confirmă credința” (Adv.

¹ Alexandre Schmemmann, *Euharistia Taina Împărăției*, Traducerea de Pr. Boris Răduleanu, Ed. Anastasia, f.a., p. 5.

² Ibidem, p. 6.

³ Pr.prof. Alexander Schmemmann, *Pentru Viața Lumii, Sacramentele și Ortodoxia*, Trad. de Pr.prof.dr. Aurel Jivi, Ed. IBMBOR, București, p. 13.

⁴ Idem, *Euharistia Taina...*, p. 7-8.

⁵ Pr.conf.dr. Dumitru Megheșan, *Teologia Sfintelor Taine*, Ed. Universității din Oradea, p. 5.

Haer. IV, 18, 5), creștinismul se transformă într-un sentimentalism neluminat, capabil oricând să schimbe credința după bunul plac al unuia sau altuia. Toate rătăcirile sectare, care reclamă fiecare pe seama ei adevărul Scripturii, au apărut atunci când s-a slăbit legătura cu Dumnezeiasca Euharistie, când Cuvântul lui Dumnezeu n-a mai fost înțeles și trăit liturgic, ci scos din contextul său natural care este Biserica, deci Liturghia. Căci Biblia nu este a fiecăruia, ci a Bisericii, și nu poate fi înțeleasă decât de cel care se află în Biserică, în comuniune și unire cu Iisus Hristos din Sfânta Euharistie.⁶

Nu se poate imagina o renaștere duhovnicească a credinciosului și a obștei bisericești decât pornind de la Liturghie, care ne constituie în Trupul lui Hristos, făcându-ne deci mădularele Sale și mădulare unii altora prin împărtășirea din aceeași pâine (1 Cor. 10, 17). Numai uniți cu Iisus Hristos, care ni se face mâncare și băutură permanentă, și uniți unii cu alții prin El, putem avansa pe drumul comuniunii tot mai desăvârșite cu Dumnezeu și cu toți oamenii, care este esența vieții creștine. Și cum de Iisus Hristos nu ne putem apropia oricum, ci numai cu conștiința curată, fiecare Liturghie ar însemna pentru fiecare dintre noi, un urcuș duhovnicesc: pe de o parte prin pregătirea pentru primirea Sfintele Taine, iar pe de alta, prin însăși această primire, care se face în noi izvor de și mai multă curăție, de și mai multă osteneală pentru o viață tot mai sfântă. Dar, dacă la Liturghie participăm oricum, fără exigența pregătirii pe care o reclamă primirea Sfintele Taine, este de înțeles că Liturghia devine o slujbă oarecare printre altele, iar viața noastră duhovnicească va lăncezi.⁷

În altă ordine de idei, trebuie subliniat și reținut adevărul de nezdruccinat "Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (I Corinteni, XI, 29). Plecând de la aceste cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel, ne întrebăm care este adevăratul înțeles al lor. Pentru că nici Biserica primară și nici Sfinții Părinți nu au tălmăcit ca alternativă la "mâncarea și băutura cea cu nevrednicie" abținerea de la Sfânta Împărtășanie, în sensul că respectul pentru Taină și teama de a nu o pângări să aibă ca rezultat moral refuzarea Sfintelor Daruri. Este evident că nu aceasta a dorit Sfântul Apostol Pavel să spună. Într-adevăr găsim în Epistolele sale, în îndemnurile sale, prima formulare a unui aparent paradox, dar care în realitate constituie baza "eticii" creștine și izvorul spiritualității creștine. "Sau nu știți", scrie Sfântul Apostol Pavel către Corinteni, "că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț: slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu" (I Corinteni VI, 19-20). Aceste cuvinte constituie un veritabil cuprins al apelurilor neîncetate adresate de Sfântul Apostol Pavel creștinilor: noi trebuie să trăim în conformitate cu ceea ce s-a "întâmplat" cu noi în Iisus Hristos; tocmai de aceea noi putem trăi astfel, doar pentru că aceasta a avut loc în noi, pentru că mântuirea, izbavirea, împăcarea și "cumpărarea cea cu preț" ne-au fost deja dăruite iar noi nu suntem "ai noștri". Noi putem și trebuie să lucrăm la mântuirea noastră numai pentru că am fost mântuiți. Trebuie întotdeauna și în tot timpul, să devenim și să fim ceea ce, în Iisus Hristos, suntem deja: "Iar voi sunteți ai lui Iisus Hristos, iar Domnul Hristos al lui Dumnezeu" (I Corinteni III, 23). Această învățătură a Sfântului Apostol Pavel este de o importanță crucială pentru viața creștină în general, și pentru viața sacramentală în particular. Ea descoperă tensiunea esențială pe care se bazează această viață, de unde ea își trage seva și care nu poate fi îndepărtată fiindcă aceasta ar însemna părăsirea și, în același timp, mutilarea majoră a

⁶ Studiul PS Serafim Făgărășanul „Deasă sau rară Împărtășire”, în lucrarea: Neofit Kavsokalivitul, Sfântul Nicodim Aghioritul, *Despre Dumnezeiasca Împărtășanie cu Preacuratele lui Hristos Taine*, Ed. Orthodoxos Kypseli, Tesalonic, Grecia, 1992, p. 9-10.

⁷ Ibidem, p. 10-11.

credinței Bisericii însăși: încordarea ce se află în fiecare din noi între "omul cel vechi care este corupt de poftetele cărnii" și "omul cel nou, înnoit după chipul lui Dumnezeu, care l-a creat pe om" prin moartea și învierea Botezului " ; între darul vieții noi și efortul de a ne apropia de El și de a-L face al nostru; între harul "ce nu este dat cu măsură" (Ioan III, 34) și măsura neîncetat deficitară a vieții mele duhovnicești.

Dar apoi, primul și cel mai important rod al întregii vieți și spiritualității creștine, așa cum se întâmplă la sfinți, nu este sentimentul și conștientizarea vreunei "vrednicii", ci a unei nevrednicii . Cu cât te apropii mai mult de Dumnezeu cu atât devii mai conștient de nevrednicia ontologică a întregii făpturi înaintea lui Dumnezeu, de darul Său către noi. O astfel de spiritualitate este absolut incompatibilă cu ideea de "merit", cu orice care ne poate face, în sine și prin sine, "vrednici" de acel dar. Căci, așa cum scrie Sfântul Apostol Pavel: "Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept... Dar Dumnezeu își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Domnul Iisus Hristos, a murit când noi eram încă păcătoși ..." (Romani V, 6-8). A "măsura" acel dar cu meritele și vrednicia noastră este începutul acelei trufii duhovnicești care este adevărata esență a păcatului. Această tensiune își are centrul și, de asemenea, izvorul în viața sacramentală. Aici, în timp ce ne apropiem de dumnezeieștile Daruri, devenim constienți iară și iară de dumnezeiescul "năvod" în care am fost prinși și din care, după rațiunea și logica omenească, nu există scăpare. Căci dacă, din cauza "nevredniciei" mele, nu mă apropii de dumnezeieștile Daruri, resping și refuz dumnezeiescul dar al iubirii, împăcării și vieții, mă excomunic pe mine, căci "dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi" (Ioan VI, 53). Totuși, dacă "mănânc și beau cu nevrednicie", mănânc și beau osânda mea. Sunt osândit dacă nu primesc și sunt osândit dacă primesc, căci cine a fost vreodată "vrednic" să fie atins de dumnezeiescul Foc și să nu fie mistuit?

Încă o dată, din această capcană nu există scăpare prin intermediul judecăților omenești atunci când folosim pentru dumnezeieștile Taine criteriile, măsurile și raționamentele noastre omenești. Este ceva înălțător și înspăimântător, din punct de vedere duhovnicesc, în conștiința liniștită și curată cu care episcopii, preoții și laicii deopotrivă, și în special aceia care pretind a fi iscusii în "cele ale sufletului", acceptă și apără ca pe ceva tradițional și evident situația sacramentală actuală: aceea în care un membru al Bisericii este considerat a fi "îmbunătățit" dacă pentru cincizeci și una de săptămâni nu s-a apropiat de Sfântul Potir din cauza "nevredniciei" sale, iar atunci, în cea de-a cincizeci și doua săptămână, după ce a săvârșit câteva rânduieli, să treacă printr-o spovedanie de patru minute ca apoi să se reîntoarcă imediat după primirea împărtășaniei la "nevrednicia" sa. Este înspăimântător pentru că această situație respinge atât de evident ceea ce constituie adevăratul sens și, de asemenea, Crucea vieții creștine descoperită nouă în Sfânta Euharistie: imposibilitatea de a adapta creștinismul la măsurile și capacitățile noastre; imposibilitatea de a-l primi după rânduielile lui Dumnezeu și nu ale noastre. Care sunt aceste rânduieli? Nicăieri nu le găsim mai bine exprimate decât în cuvintele pe care preotul le rostește în timp ce înalță Sfântul Disc și care în Biserica primară erau cuvintele invitației la primirea Sfintei împărtășanii: "Sfintele Sfinților!" Cu aceste cuvinte și, de asemenea, cu răspunsul credincioșilor la aceasta: "Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos" - judecățile omenești în întregime se apropie de sfârșit. Cele sfinte, Trupul și Sângele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, sunt doar pentru cei ce sunt sfinți. Dar nimeni nu este sfânt decât Unul Sfânt Iisus Hristos. Și în acest fel, la nivelul jalnicei "vrednicii" omenești, ușa este încuiată; nu există nimic ce putem oferi și care ne-ar face "vrednici" de acest Dar Sfânt. Într-adevăr nimic, cu excepția Sfințeniei lui Iisus Hristos însuși pe care El în nesfârșita Sa dragoste și

milostivire ne-a împărtășit-o și nouă, făcându-ne "seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt" (I Petru II, 9). Sfințenia Sa și nu a noastră este aceea care ne face sfinți și astfel "vrednici" a ne apropia și a primi Sfintele Daruri. Căci așa cum Nicolae Cabasila spune în comentariul său asupra acestor cuvinte: "nimeni nu are de la sine însuși sfințenia, deoarece aceasta este rezultat al virtuții omenești, ci toți o avem de la și prin Iisus Hristos. Atunci când pui sub soare mai multe oglinzi, toate strălucesc și răsfrâng raze de ai crede că se văd mai mulți sori, dar în realitate unul este soarele care se răsfrânge în toate ..."

Acesta este importantul "paradox" al vieții sacramentale. Ar fi o greșeală, totuși, să o limităm numai la Sfintele Taine. Păcatul pângăririi de care vorbește Sfântul Apostol Pavel atunci când menționează faptul de "a mânca și a bea cu nevrednicie", cuprinde întreaga viață, pentru că întreaga viață, omul în întregime, trup și suflet, au fost sfințite de Iisus Hristos și făcute sfinte, și fiind sfinte "nu ne aparțin". Singura întrebare adresată omului este dacă dorește și dacă este pregătit să primească, în smerenie și ascultare, această sfințenie oferită lui, din dragoste și din nemărginita milostivire a lui Dumnezeu. Mai întâi Crucea pe care el trebuie să răstignească pe omul cel vechi cu patima și stricăciunea sa, și apoi harul și puterea de a lupta neîncetat pentru creșterea omului nou în el, a acelei vieți noi și sfinte la care a fost făcut părtaș. Participăm la Sfânta Împărtășanie doar fiindcă am fost făcuți sfinți de către Iisus Hristos și în Domnul Hristos; și participăm la aceasta pentru a deveni sfinți, adică, pentru a plini darul sfințeniei în viața noastră. Atunci când nu realizăm aceasta, "mâncăm și bem cu nevrednicie" - când, cu alte cuvinte, primim împărtășania gândindu-ne la noi ca fiind "vrednici" prin noi înșine și nu prin sfințenia lui Iisus Hristos; ori când primim împărtășania fără a o raporta la întreaga viață ca rațiune a ei, și, de asemenea, ca putere a transformării vieții, că intrarea inevitabilă pe "cărarea cea îngustă" a nevoinței și a strădaniei. A realiza aceasta, nu doar cu mintea noastră ci cu întreaga noastră ființă, a ajunge la pocăință - care ne deschide ușile împărăției - acestea reprezintă adevăratul sens și cuprins al pregătirii noastre pentru Sfânta Împărtășanie.

Este bine știut și de necontestat faptul că în Biserica primară comuniunea tuturor credincioșilor la fiecare dumnezeiască Liturghie era o regulă . Totuși, ceea ce trebuie subliniat este faptul că această comuniune obștească periodică era înțeleasă și trăită nu doar ca un act de evlavie personală ci, mai presus de toate, ca un act ce izvorăște din apartenența la Biserică sau mai precis ca împlinire și actualizare a acestei apartenențe. Sfânta Euharistie era în egală măsură definită și trăită ca Taină a Bisericii, Taină a comunității, Taină a unității. "S-a amestecat cu noi", scrie Sfântul Ioan Gura de Aur, "și ne-a împărtășit de trupul Său, astfel încât noi să putem fi deplinătate și un trup unit cu Capul". De fapt, Biserica primară nu cunoștea nici un alt semn ori criteriu pentru participarea mântuitoare a obștei la Taină: "era o regulă faptul că cel ce nu primise Sfânta Împărtășanie timp de câteva săptămâni să se excomunică și să se anatematizeze singur față de Trupul Bisericii". Împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Iisus Hristos era împlinirea lîmpede a Botezului și a Mirungerii, și nu existau alte condiții pentru primirea împărtășaniei . Toate celelalte Taine erau de asemenea "pecetluite" cu împărtășirea din Sfintele Daruri. Și așa de evidentă era această legătură dintre apartenența la Biserică și împărtășanie, încât într-un text liturgic timpuriu găsim alungarea înaintea sfințirii a acelor "care nu se pot împărtăși cu aceste Taine dumnezeiești". Este lîmpede că oricât de tainică și de complicată, a devenit mai târziu această înțelegere și trăire inițială a împărtășaniei ea nu a fost niciodată înlăturată, rămânând pentru totdeauna norma esențială a Bisericii – după cum susține și Alexander Schmemmann în "Euharistia".

Ar trebui să ne întrebăm, deci, nu ceea ce presupune această regulă, ci ce anume s-a întâmplat cu ea. De ce s-a uitat atât de mult ca o simplă pomenire a împărtășaniei mai dese

(nu mai vorbim de aceea cu regularitate) pare multora (și în special clerului) o noutate fără precedent, zguduind și chiar distrugând, în concepția lor, temelia Bisericii? Cum a fost posibil că secole, de cele mai multe ori, Sfintele Liturghii să fie fără credincioși, care primeau împărtășania? De ce acest lucru incredibil nu provoacă uimire, nu provoacă fiori, în timp ce dorința de împărtășire mai deasă provoacă teamă, opoziție, rezistență? Cum a putut să apară această ciudată doctrină de primire a împărtășaniei o singură dată pe an? Cum a putut fi considerată "normă" orice îndepărtare de la ceea ce-ar putea fi nu mai mult decât o excepție? Cu alte cuvinte, cum a devenit înțelegerea Bisericii atât de profund individualistă, atât de detașată de învățătura Bisericii ca Trup al lui Iisus Hristos, atât de adânc contradictorie cu rugăciunea euharistică însăși: "iar pe noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășania Aceluiași Sfânt Duh ..." ?

Răspunsul obișnuit dat acestor întrebări este că dacă practica primară a trebuit să fie întreruptă - spun adversarii împărtășirii frecvente și regulate - dacă o distincție radicală a trebuit să fie introdusă între clerici (a căror primire a Sfintei Împărtășanii constituie în mod evident parte a slujirii lor) și laicat (care astăzi poate primi Sfânta Împărtășanie numai în anumite condiții - necunoscute Bisericii primare) dacă, în general, Sfânta Împărtășanie pentru laici a devenit mai degrabă excepție decât regulă, atunci aceasta se întâmplă din cauza unei temeri bune și sfinte - aceea a profanării Sfintei Taine. Profanarea s-ar realiza prin împărtășirea nevrednică cu aceasta, primejduind astfel propria mântuire; în cuvintele Sfântului Apostol Pavel: "Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (I Corinteni XI, 29). Acestui răspuns trebuie, la rândul său, să i se dea o replică pentru că, de fapt, acesta ridică mai multe probleme decât cele pe care le rezolvă. Mai întâi, chiar dacă a fost adevărat ca, de facto, excomunicarea laicilor și-a avut originea în această mântuitoare temere și în acest sentiment de nevrednicie, ea nu mai este valabilă astăzi. Pentru că, dacă ar fi așa, cei care nu primesc Sfânta Împărtășanie ar putea, în cele din urmă, să se întristeze în timp ce urmaresc Sfânta Liturghie, ar putea să le pară rău pentru păcătoșenia și nevrednicia care-i separă de Sfintele Daruri, ar putea, pe scurt, să se simtă "excomunicați" . Dar, în realitate, nici una dintre acestea nu este adevărată. Generații peste generații de creștini ortodocși au participat la Sfânta Liturghie cu o conștiință perfect limpede, fiind total convinși că nu este nevoie de nimic mai mult din partea lor, ca, pur și simplu, Sfânta Euharistie nu este pentru ei. Apoi, în acele ocazii foarte rare și excepționale când sunt împărtășiți, ei primesc Sfânta Euharistie ca pe o "obligație ce trebuie împlinită", prin care, pentru un an întreg, ei se consideră din nou "în bună rânduială" . Dar de unde, într-o astfel de atitudine care, din păcate, a devenit o regulă în Biserică, se poate găsi - fie doar și într-o mică măsură - smerenia și pocăința, evlavia și frica lui Dumnezeu?

De fapt, atunci când această atitudine și-a făcut apariția prima dată în Biserică - aceasta s-a întâmplat imediat după convertirea la creștinism a Imperiului Roman și a rezultat din creștinarea ulterioară a populației sale și din scăderea corespunzătoare a vieții religioase și morale printre creștini - Sfinții Părinți au văzut în aceasta nu un rezultat al smereniei și al fricii lui Dumnezeu ci al neglijenței și al delăsării duhovnicești. Și, îndată ce se "denunțau" ca păcătoși, amânarea Botezului din motive de "nepregătire" și "nevrednicie" apărea ca o lipsă de grijă față de Sfintele Taine. Este pur și simplu cu neputință să găsești un text patristic pe care să se sprijine ideea ca acela care nu se poate împărtăși cu vrednicie este mai bine să se abțină de la aceasta. Sfântul Ioan Casian scrie: "Nu trebuie să nu primim Sfânta Împărtășanie, fiindcă ne știm păcătoși, ci cu totul mai mult să ne grăbim dornici către ea, pentru vindecarea sufletului și pentru curăția cea duhovnicească, cu acea umilire a minții și cu atâta credință, încât judecându-ne nevrednici... să căutăm și mai multe leacuri pentru rănilor noastre. N-am fi, de altfel, vrednici să primim nici împărtășania anuală, dacă ne-am lua după unii care, în așa

chip măsoară vrednicia, sfințenia și meritul tainelor cerești încât socotesc că împărtășania nu trebuie luată decât de cei sfinți și nepătați și nu mai degrabă pentru că această participare să ne facă sfinți și curați. Aceștia, fără îndoială, cad într-o mai mare trufie decât cea de care li se pare că se feresc, fiindcă cel puțin însă este mai drept ca de vreme ce în această umilință a inimii în care credem și mărturisim că niciodată nu putem să ne atingem pe merit acele Sfinte Taine, s-o primim ca pe un medicament al tristeții noastre în fiecare duminică, decât ca, stăpâniți de deșartă trufie și stăruință a inimii, să credem că numai o dată pe an suntem vrednici de a lua parte la Sfintele Taine... Stăpâniți de deșartă trufie!" Sfântul Ioan Casian accentuează aici abilitatea ciudată a unora de a găsi un "alibi" pentru toate greșelile duhovnicești, de a se îmbrăca pe sine într-o pseudosmerenie, care constituie cea mai subtilă și cea mai periculoasă formă a trufiei. Aceasta, conform părerii unanime a Sfinților Părinți, după ce apare ca neglijentă devine curând justificată prin argumente pseudo-duhovnicești și a fost acceptată, încetul cu încetul, ca regulă.

Aici a apărut, de exemplu, ideea - absolut necunoscută și îndepărtată de tradiția primară - ca, privitor la Sfânta Împărtășanie, există diferențe duhovnicești și chiar mistice între cler și laici, încât primii nu doar că pot dar trebuie să primească des Sfânta Împărtășanie, în vreme ce laicilor nu le este permis. Încă o dată aici îl putem cita pe Sfântul Ioan Hrisostom care a apărut, mai mult decât orice altceva, sfințenia Sfintelor Taine și a insistat asupra pregătirii cu vrednicie pentru Sfânta Împărtășanie. Astfel, marele pastor ("Pastorul lui Herma") scria: "Sunt împrejurări când preotul nu se deosebește de cel supus, adică de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednici de tainele cele înfricoșate, fiindcă cu toții ne învrednicim de aceleași taine, iară nu ca în Legea Veche, când pe unele le maânăncă preotul, iar pe altele cel ce nu era preot, așa că poporului nu-i era slobod de a se împărtăși din cele ce se împărtășea preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor le stă în față un trup și un pahar... O mie de ani mai târziu, Nicolae Cabasila, vorbind despre Sfânta Împărtășanie în lucrarea sa "Tâlcuirea Dumnezeieștei Liturghii" nu face nici o distincție între cler și laicat, referitor la Sfânta Împărtășanie. El scrie: " ...dacă însă cineva are puțință de a se apropia de Sfânta Masă, dar nu se apropie , nu va dobândi nicidecum sfințirea Sfintelor Daruri; și aceasta nu pentru că nu s-a apropiat ci pentru că i-a stat în puțință... Și cum putem să credem că iubește Sfintele Taine cel care, având posibilitatea să le primească, nu se ostenește să le primească?" Și totuși, în pofida acestor atât de limpezi mărturii, această idee ciudată, și chiar eretică, a rămas și rămâne în continuare o parte, dacă nu a învățaturii, cel puțin a evlaviei liturgice în Biserica noastră.

Adevărata biruință a acestei atitudini asupra Sfintei Împărtășanii a venit atunci când, după sfârșitul perioadei patristice și după căderea spațiului bizantin, teologia ortodoxă a intrat în lunga perioadă a "captivității apusene", a influenței radicale a Apusului. Sub această influență a scolasticii apusene și a teologiei legaliste privitoare la Sfintele Taine, acestea din urmă au continuat în chip vădit să rămână în Biserică, dar au încetat să mai fie privite și trăite ca împlinire sau, în cuvintele Părintelui George Florovsky, "să constituie Biserica". Pe de o parte, Sfânta Împărtășanie a fost identificată ca mijloc al evlaviei individuale, personale, și al sfințirii, excluzând aproape total înțelesul sau "eclesiologic" iar pe de altă parte, apartenența la Biserică a încetat să mai fie înrădăcinată și măsurată prin participarea la Taina Unității Bisericii în credința, dragoste și viață. S-a întâmplat apoi că laicul a fost nu doar "îngăduit" dar chiar silit să se confrunte cu împărtășania într-o perspectivă total subiectivă - aceea a nevoilor sale, a duhovniciei sale, a pregătirii sau nepregătirii sale, a posibilităților sale, etc. El însuși a devenit criteriul și judecătorul duhovniciei sale și a celorlalți. Și a devenit astfel în contextul unei teologii și a unei pietăți care în ciuda mărturiei clare a Tradiției Ortodoxe

autentice - a girat acest statut de ne-împărtașiți al laicilor, l-au transformat într-o normă, aproape într-o "marcă comercială" a Ortodoxiei.

Este într-adevar un miracol faptul că influența combinată a acestei teologii sacramentale venită din Apus și a acestei pietăți extraecleziale, individualistă și subiectivă, nu a reușit eradicarea completă a setei și a foamei pentru Sfânta Împărtașanie, pentru o participare adevărată și nu una formală în viața Bisericii. În toate vremurile, dar cu precădere în era noastră tulburată și confuză, fiecare renaștere ortodoxă și-a avut izvorul în "redescoperirea" Sfințelor Taine și a vieții sacramentale și, mai presus de toate, în renașterea euharistică. Așa s-a întâmplat în Rusia când persecuțiile au îndepărtat atitudinile moderate, formale și nominale - denunțate cu pasiune de părintele Ioan de Cronstadt. Astfel s-a întâmplat și cu Europa și Orientul Mijlociu, cu apariția mișcărilor ortodoxe de tineret, cu înțelegerea lor înnoitoare și profundă asupra Bisericii. Iar dacă astăzi această renaștere euharistică și sacramentală bate la ușile Bisericii noastre, ar trebui să ne încurajeze, ca semn că această criză fundamentală a "secularizării" se apropie de sfârșit.

Așadar, cartea și lucrarea pe care o prezentăm și o smnalăm, intitulată „*Dumnezeiasca Euharistie – Centrul vieții liturgice și duhovnicești a creștinului*”, scrisă de Domnul Stelian Gomboș, Consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte din Guvernul României, și totodată doctorand la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Tesalonic, Grecia și la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, cunoscut ca talentat și prolific condeier în publicistica bisericească și nu numai, se înscrie pe linia celor prezentate mai sus. Adică, această colecție de studii și articole adunate în cartea de față, abordează, cu precădere, aspecte diverse legate de Duhovnicie și de Taina Euharistiei, care este și rămâne Taina Tainelor, Taina prin excelență în Spiritualitatea ortodoxă. Cartea se adresează deopotrivă preoților, studenților teologi dar și tuturor acelor care doresc să cunoască mai multe în privința Sfintei Euharistii, într-un cuvânt ea se adresează celor care doresc un sincer și real progres duhovnicesc. Voi încheia aceste rânduri cu un citat luat dintr-un studiu al autorului care mi s-a părut sugestiv: „Euharistia actualizează într-un dinamism convergent, spre plenitudinea existenței, marile potențialități umane care semnifică și simbolizează ceea ce trebuie să devină lumea adică o dăruire și un imn de laudă adus, neîncetat, Creatorului; o comuniune universală în Trupul Domnului Iisus Hristos, o împărăție a dreptății, a iubirii și a păcii în Duhul Sfânt, pentru unitatea și mântuirea tuturor în Iisus Hristos Domnul și prin Iisus Hristos, ajungând, astfel, la desăvârșirea noastră cu ajutorul Sfintei Euharistii căreia îi descoperim, în acest fel, valoarea ei duhovnicească de neprețuit”. Totodată, acum în încheiere, mai reținem faptul că volumul de față se află deja la vânzare și poate fi cumpărat de la diferite magazine și librării de profil.

***Pr. Lect. Univ. Dr. Emil Cioară –
Facultatea de Teologie Ortodoxă
„Episcop Dr. Vasile Coman” din Oradea***